ISSN 1330-7487

BOSNA FRANCISCANA

7

Godina V • BROJ 7 • 1997.

JAKOV MARKIJSKI VIKAR BOSANSKE VIKARIJE

Bazilije Pandžić

Mladi ali već poznati pučki propovjednik fra Jakov Markijski pojavio se početkom siječnja 1432. na istočnoj obali Jadranskoga mora, u Dubrovniku. Za upravu i građane Dubrovačke Republike bilo je to ugodno iznenađenje. Svoje iznenađenje i zadovoljstvo uprava Republike saopćila je 30. siječnja iste godine papi Eugenu IV. Čim je došao u Dubrovnik, fra Jakov je započeo propovijedati i svojim propovijedima postigao je veliki uspjeh te se, kako tvrdi uprava Republike, ne samo čitav grad obratio nego se i nevjernici na granicama Republike, slušajući ga, popravljaju i postaju bolji, poštuju ga i bivaju ganuti. Ali svrha njegova dolaska u Dubrovnik nije bila propovijedanje u gradu. Njegova je namjera bila, to nam kažu Dubrovčani, ići u Bosnu i Slavoniju da bi ondje obraćao heretike i šizmatike. U Dubrovniku se pripravljao za taj svoj rad, proučavao prilike i skupljao sve što će mu biti potrebno u tom radu. Zamolio je također upravu Republike da mu od Pape isposluje posebne ovlasti, potrebne za njegov misionarski rad.[1]

---

[1] "Hac ipsa nostra in civitate celo lapsus aliquot preteritis diebus fuit et in presentiarum residentiam habet divinus homo cultu dignus dominus frater Iacobus Antonii de Montebrandono diocesis esculanensis ordinis minorum sacre teologie professor, cuius cotidiana predicatione verbique divini miranda pronuntiatione nedum conversa civitas nostra fidelis cristicola verum extere infidelium nationes hic nobis in limine illum devotione magna ad emendationem vite audiunt venerantur et illi afficiuntur; qui videns quantum proficiat, ad extirpandas hereses et ad gremium sancte romane ecclesie fideique catolice cultum reducendum hereticas et scismaticas nationes Sclavonie et Bosne ad ipsas partes parat iter suum, et ut his commodius operam dare possit auctoritatem cum certis largitionibus gratiarum a sede vestra apostolica querit ut eius supplicatione videre poterit plenius eadem vestra beatitudo" (B. Rode, Documenti francescani di Ragusa, in: *Miscellanea Francescana, 14,* Foligno 1912, 24 n. 23).

Vizitator u Bosanskoj vikariji (1432.)

Dok je fra Jakov propovijedao u Dubrovniku i pripravljao svoj put u Bosnu, dobio je pismeni nalog od generala Franjevačkog reda kojim ga 1. travnja 1432. imenuje vizitatorom ili pohoditeljem franjevaca u Bosni.

Ovakva imenovanja nisu neobična u Franjevačkom redu. Po odredbama konstitucija Reda, general Reda trebao je svake treće godine pohoditi braću, vidjeti stanje u određenoj pokrajini i zajedno s braćom odlučiti kako će se ubuduće odvijati život u toj pokrajini, kojoj je trebalo izabrati novo starješinstvo. Ali kako general nije mogao osobno posjetiti sve pokrajine Reda, ponajčešće bi slao zamjenika da to u njegovo ime obavi. U tom smislu general Reda Vilim da Casale Monferrato imenovao je za Bosansku vikariju fra Jakova Markijskog, koji se u ono vrijeme nalazio u neposrednoj blizini Bosanske vikarije, u Dubrovniku. Istina, u ono vrijeme ta služba bila je nešto teža i odgovornija nego obično. Već dulje vremena nastale su u Franjevačkom redu razmimoilaženja glede opsluživanja franjevačkog pravila i franjevačkog života.

Da bi se ispitala sva pitanja koja su tada mučila Franjevački red i da bi se napravila pravila po kojima bi se obnovio Franjevački red i uskladio njegov život prema zahtjevima vremena, papa Martin V. sazvao je za 29. travnja 1430. generalni kapitul Reda. Na tom kapitulu izabran je novi general Reda, Vilim de Monteferrato, i napravljene su nove konstitucije Reda, koje su, po papi Martinu V., nazvane Constitutiones Martinianae.[2]

Novoizabrani general, zajedno sa svojim zamjenikom, započeo je obnovu Reda po novoproglašenim konstitucijama. Wadding ovako opisuje njihovo djelovanje: *"coeperunt multa corrigere, discursus inutiles et vagationes imminuere, proprietatem eradicare, pretiosa alienare, superflua resecare, curiosas vestes et capitia".*[3]

Kao i druge provincije Reda, general je trebao posjetiti i Bosansku vikariju. Kako to nije mogao osobno učiniti, imenovao je svojim zamjenikom *"cum plena mea auctoritate et potestate"* fra Jakova Markijskog, da on službeno posjeti onu vikariju i u njoj uvede promjene po odredbama konstitucija iz god. 1430.[4]

---

[2] Annales Minorum an 1430, n. 7—23 (vol. X, Ad Claras Aquas/Quaracchi 1932, 176—189).

[3] *Ibidem, n. 24* (vol. X, 189).

[4] "Cum pro reformatione facienda, noviter auctoritate Apostolica in toto Ordine ordinata, esset mihi summe necessarium, ad Vicariam Bosnae, propter aliqua mihi delata, minus religiosa, in ea corrigenda, accedere, et in aliis partibus Ordinis in eadem reformatione occupatus, ad ipsam, ad id peragendum ad praesens bono modo ire non valeam, et te sentiam prope eam Vicariam personaliter adesse, de consilio multorum Magistrorum, et aliorum discretorum Fratrum pariter et assensu, te, de cuius vita laudabili, morum gravitate, discretione praecipua, scientia multa, Ordinis justitia, et animarum zelo, sollicitudine exequiosa, gratia verbi, exemplo fructuoso, caritate fervida, activita ad extirpandum vitia, et virtutes inserendum, aptitudine ad regendum et deformata reformandum aliis gratiis et virtutibus, quibus earum largitor Altissimus tuam adornavit personam, sum plene et clara experientia informatus, meum Commissarium visitatorem cum plena mea auctoritate et potestate in eadem Vicaria Bosnae instituo, omnem alium

Fra Jakov je otišao u Bosansku vikariju, posjećivao franjevce i njihove kuće. Gledajući kako žive, uvidio je da je i kod njih potrebna obnova da bi se njihov život uskladio odredbama generalnog kapitula. Ne znamo točno što je fra Jakov u Bosni kao vizitator franjevaca učinio. Ali svakako nije se dugo u tom svojstvu u Bosni zadržao, jer se s fratrima nije složio o promjenama koje je trebalo uvesti u životu redovnika Bosanske vikarije. Pače, kako je fra Jakov tražio da se uvedu neke promjene, redovnici su zamolili bosanskog kralja Tvrtka II. (1420.—1443.) da uvjeri fra Jakova neka ne čini namjeravane promjene koje dosad njegovi predšasnici nisu smatrali potrebnim uvoditi. Kralj izričito potvrđuje da su ga to upozorili učeni fratri, magistri.[5]

Fra Jakov je nerado trpio to kraljevo uplitanje u redovnički život franjevaca i ubrzo je napustio Bosansko Kraljevstvo. Izgleda da nije odmah napustio Bosansku vikariju, budući da je njezino područje bilo šire nego Bosansko Kraljevstvo, pa se lako mogao preseliti u samostane koji su se nalazili izvan njegovih granica. Tu je morao izabrati, ili odatle samo generalu predložiti, novog vikara, iako ne znamo kako je to bilo. U izvorima se spominje u godini 1433. i 1434. bosanski vikar Ivan.[6]

Fra Jakov starješina dubrovačkog samostana (1432.—1433.)

U listopadu ili početkom studenoga 1432. general Reda imenovao je fra Jakova starješinom dubrovačkog samostana Sv. Franje (*vicarius et commissarius*), koji je u ono vrijeme bio neposredno podložan generalu Reda. Dubrovčani su saznali za to imenovanje od samog generala Reda Vilima de Casali, koji im je to saopćio pismom koje je njima došlo u Dubrovnik 16. studenoga 1432. Primivši tu vijest dubrovački je Senat pismeno zamolio fra Jakova da dođe u Dubrovnik prije korizme, koja je započinjala 25. veljače 1433, kako bi mogao održati korizmene propovijedi.[7]

Commissarium meum in ipsa Vicaria removendo, et institutum denuncio per praesentes" (Ibidem, an. 1432 n. 15, vol. X, 227—228).

[5] "Reverendissime Pater. Altissimo deo teste, tue paternitatis pridem in regno nostro adventus non displicuit nobis, ut eciam hoc bene noscitis; inde transactis vobis aliuibus diebus in nostro regno, (nos) informati vere per quosdam magistros ex religione vestra, duxerimus ad vestram paternitatem seriose dicere, ne inciperentur per vos in eodem nostro regno, que usque modo non fuerunt per priores sanctos vestros fratres vestros exorta; vos ob hoc forsitam maius per nostros inimicos adhortati, in ira de regno nostro secessistis.

Nunc autem, sancte pater, et quam plurimum indisplicenter scentimus, vos tam maleque pessime, nos non hominem christianum reputando, nisi quam paganum per christianitatem diffamare quoque iudicatis, quod absit..." (*E. FERMENDŽIN*, in: *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752* / Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium vol. 23 /, Zagrabiae 1892, 139 n. 711).

[6] D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, 88—91.

[7] B. RODE, *Documenti*, 26; 58 n. 30.

Fra Jakov je stvarno došao u dubrovački samostan i u njemu preuzeo povjerenu mu dužnost[8], ali se nije dugo zadržao, jer se htio ili morao vratiti u Italiju. Zamolio je generala Reda da mu imenuje zamjenikom fra Ludovika de Utino, da bi ovaj mjesto njega upravljao samostanom i propovijedao kroz korizmu god. 1433. Fra Ludovik je došao u Dubrovnik i propovijedao tijekom korizme 1433. i upravljao samostanom 19 mjeseci i nakon toga se na poziv vratio u svoju provinciju.[9]

Oslobođen dužnosti da upravlja dubrovačkim samostanom, fra Jakov je odmah, ili bar ubrzo, napustio Dubrovnik i otišao u Italiju. O Duhovima god. 1433. držao je govor na generalnom kapitulu Reda u Assisu.[10]

Fra Jakov ponovno vizitator Bosanske vikarije (1435.)

Godine 1435. završavalo se trogodište tadašnjeg bosanskog vikara fra Ivana iz Korčule, koji je bio izabran nakon vizitacije koju je obavio 1432. god. fra Jakov Markijski.[11] Kao i obično, general Reda, prije izbora novog vikara, imao je obaviti vizitu vikarije ili poslati nekoga da to obavi u njegovo ime. Ovom prigodom general Vilim de Casali imenovao je ponovno vizitatorom Bosanske vikarije fra Jakova Markijskog.

Prije nego je pošao u Bosnu da obavi ovu svoju dužnost, fra Jakov se sjetio svoga sukoba s bosanskim kraljem iz god. 1432. Stoga se njemu neposredno obratio pitajući ga može li slobodno doći u Bosnu. Kralj Tvrtko II. potvrdno mu je odgovorio i obećao u svemu prijateljsku potporu. To znamo iz pisma što ga je kralj Tvrtko II. pisao fra Jakovu 24. kolovoza 1435. iz Bobovca.[12]

---

[8] *Ibidem*, 58 n. 30, gdje se fra Jakov spominje kao generalov vikar u dubrovačkom franjevačkom samostanu.

[9] *Ibidem*, 55 n. 28.

[10] D. PACETTI, *De indulgentia Assisii sermone inedito di S. Giacomo della Marca,* in: *Studi Francescani*, 16, Firenze 1944, 35.

[11] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 140 n. 714; cfr. D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 88—91.

[12] "Reverendo in Christo Patri, Domino Jacobo de Marchia Praedicatori et Vicario Bosnensi, amico nostro carissimo Stephanus Tvar(t)cho Dei gratia rex Bosnae.

Reverendo in Christo Pater, amice noster carissime. Pridem petiti et requisiti per vestram Paternitatem, vobis in litteris nostris misimus, ut in partibus regni nostri libere et secure veniendo, fidem Dei, sicut et alias vestri antecessores, praedicare poteritis, et nos juxta possibilitatem nostram vos honore, quo poterimus, suscipiendo, habere et tractare tanquam amicum studebimus et volumus. Sed ecce modo auribus nostris indisplicenter valde insonuit, quod vos velletis quosdam Religiosos nostri regni de tenutis et pertinentiis castri Jayze expellere. Igitur carissime, rogamus, hoc facere non velitis; pie et cum humilitate fides Dei praedicatur. Et si sic feceritis, honorem Domini nostri Gracomi, et nostrum deturpabitis. Et ibi sunt pauci, quos expelleretis, et vere in partes alias nostri regni, ubi tenentur et aestimantur praedicti Religiosi, plus de cetero, intrare, neque ipsam fidem praedicare non poteritis, nec, putetis. Ea propter, carissime, talia non debetis facere incipere, neque fieri per vos exoriri. Datum in nostro Castello Bobowach, in festo sancti Bartholomaei Apostoli, anno Domini MCDXXXV (*Annales Minorum* an. 1435 n. 2, vol. X, 271).

Nakon tih priprava fra Jakov je otišao u Bosnu, obavio vizitu Bosanske vikarije i proveo ono što je zakon zahtijevao — da se uspostavi novo starješinstvo. Ne znamo kako je pri tom postupio. U prošlosti Bosanska vikarija potpuno je ovisila o generalu Reda. Svake treće godine general bi slao svoga zastupnika da službeno ispita rad bosanskih misionara i nakon primljenog izvještaja imenovao bi jednoga franjevca, koji je bio generalov vikar u Bosni i koji je vodio Vikariju kroz sljedeće tri godine. Za vrijeme takozvanog zapadnog raskola (1378.—1417.), zbog očitih neprilika, nije se moglo tako postupati, pa su bosanski misionari u to vrijeme započeli sami izabirati svoga vikara i nakon izbora tražiti od generala da izabranoga potvrdi. Za vrijeme Bazelskog sabora (1431.—1438.), na poticaj kralja Sigismunda (1387.—1437.) bosanski su franjevci 30. travnja 1434. dobili povlasticu da biraju sami svoga vikara, kojega će general kasnije potvrditi. I sam general dao je svoj pristanak za tu povlasticu.[13]

Nakon obavljene vizite fra Jakov je morao postupiti po odredbi Bazelskog sabora: tražiti od bosanskih franjevaca ili od njihovih predstavnika izjašnjenje o tomu koga žele imati za svoga vikara, da bi ga generalu predstavio za potvrdu. Uistinu, general je pisao 17. prosinca 1435. fra Jakovu da ga je postavio bosanskim vikarom "na zahtjev bosanskih franjevaca" (*"...annuendo precibus fratrum vicarie te institui vicarium eis ordinarium"*).[14] Dubrovčani su znali 26. srpnja 1435. da je fra Jakov bosanski vikar i da ga je general na tu dužnost imenovao.[15]

Fra Jakov vikar Bosanske vikarije (1435.—1438.)

a) Opće stanje u Vikariji

Preuzimajući upravu Bosanske vikarije fra Jakov je bio svjestan da ga čekaju dosta velike i osjetljive poteškoće. Vikarija je bila vrlo složena ustanova zbog njezine raširenosti na razne i po načinu života različite krajeve. Glavno sjedište Vikarije bilo je tadanje Bosansko Kraljevstvo, u kojem je bilo rašireno krivovjerje patarena ili bogumila. Bosanska vikarija bila je, zapravo, osnovana god. 1339./40. za suzbijanje i obraćanje tih krivovjeraca. Tijekom vremena kustodija se raširila prema potrebama svoga djelovanja: osnovala je jednu kustodiju u južnoj Italiji, raširila se na sjever u Mađarskoj sve do Karpata, a na području Provincije Dalmacije imala je svoje samostane.[16] Upravo zbog ove raširenosti i različitosti raznih pokrajina u kojima je djelovala, Bosanska vikarija bila je vrlo složena ustanova i predstavljala je nemale poteškoće za onoga koji ju je morao voditi i njome upravljati.

---

[13] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 141—142 n. 715.

[14] *Ibidem*, 148 n. 733.

[15] B. RODE, *Documenti*, 60 n. 32.

[16] D. MANDIĆ, *Bosna i Hercegovina*, vol. II, Chicago 1962, 177.

Da bi fra Jakov mogao što lakše u uspješnije obavljati svoju dužnost, general mu je dao dozvolu 7. rujna 1435. da može uzeti dva ili četiri pomoćnika "*de quibuscumque provinciis Italiae vel extra Italiam*", da bi ga u upravi i obnovi Vikarije pomagali.[17]

b) Unutarnja obnova u Vikariji

Fra Jakov je još kao vizitator smatrao da u životu bosanskih franjevaca ima dosta stvari ispraviti, da bi on bio u skladu s odredbama asiškog kapitula iz god. 1430. Svoje mišljenje o životu bosanskih franjevaca iznio je u izvještaju kojeg je nakon obavljene vizite poslao generalu Reda. Nije nam sačuvan taj fra Jakovljev izvještaj, ali njegove glavne misli znamo iz pisma što ga je general Reda 17. prosinca 1435. pisao fra Jakovu, nakon dobivenog izvještaja o Bosanskoj vikariji.[18]

Prema tom generalovu pismu, u Bosanskoj vikariji je bilo fratara koji su živjeli kod biskupa, kod prelata i kod knezova. Oni su za to imali dozvolu generala Reda, ali ovim pismom general je opozvao sve svoje takve dozvole, osim onih koje je dao na molbu cara.[19] Katkada su neki fratri govorili svetu misu pred ljudima koji su bili sumnjivi u vjeri; pače su im dopuštali poljubiti patenu i davali im mir.[20]

Ali o jednoj zamjerki, koju je fra Jakov sigurno napomenuo i koju je smatrao protivnom odredbama Asiškog kapitula iz god. 1430., general ne govori izričito. To je slučaj samostana u Jajcu. Taj samostan imao je neke posjede koje su fratri obrađivali. Fra Jakov je smatrao da su ti posjedi protivni odredbama Asiškog kapitula i tražio je od fratara da ih napuste. Kako oni nisu smatrali da je to pametno i da je posjedovanje protivno propisima franjevačkog siromaštva, fra Jakov ih je istjerao iz samostana, i iz Vikarije kao "*infames et turbatores bonorum*".

General je potvrdio taj izgon, jer je imao povjerenje u fra Jakova, ali nije propustio preporučiti mu da bude u takvim postupcima oprezan, jer bi ga mogao tkogod prevariti.[21]

Iako ne znamo iz generalova pisma koji je bio glavni razlog da je fra Jakov neke fratre istjerao iz Vikarije, to znademo iz jednog pisma što ga je bosanski kralj Tvrtko II. pisao 24. kolovoza 1435. a iz kojega se vidi da je glavni razlog toga izgona bio taj što fratri nisu smatrali da su obvezatni napustiti one posjede. Tu odluku fra Jakova Markijskoga kralj Tvrtko II. nije odobrio i spomenutim pismom molio je fra Jakova da to ne čini i nastojao ga je uvjeriti da će takav postupak proizvesti neželjene učinke. Tim više što Evanđelje treba propovijedati

---

[17] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 146 n. 728.

[18] *Ibidem*, 149 n. 734.

[19] *Ibidem.*

[20] *Ibidem*, 149 n. 733.

[21] *Ibidem.*

mirno i ponizno ("*pie et cum humilitate fides Dei predicatur*").[22] Ali ni na molbu bosanskog kralja fra Jakov nije odustajao od svoje odluke. Fratri koji se nisu pokoravali fra Jakovljevim odredbama morali su napustiti Vikariju. Budući da nešto kasnije nalazimo bosanskih fratara koje je fra Jakov smatrao otpadnicima u senjskom samostanu i kod varadinskog biskupa Ivana, koji je bio bosanski vikar neposredno prije fra Jakova, mislimo da se radi uglavnom o onima koje je fra Jakov istjerao.[23] Pitanje ovih izbjeglih bosanskih fratara nije bilo riješeno dok je fra Jakov bio bosanski vikar.

Prigovaralo se bosanskim franjevcima da previše hodaju i na sve strane kupe milostinju. Ti prigovori dolazili su najviše iz Franjevačke provincije Dalmacije, na čijem je području Bosanska vikarija imala nekoliko samostana i preko njih skupljala milostinju ne samo za izdržavanje onih samostana nego također i za opće potrebe Vikarije. Očito Provincija Dalmacija smatrala je to skupljane milostinje kao svoju štetu.

Za te prigovore Bosanskoj vikariji general Reda čuo je prije dolaska fra Jakova Markijskog u Bosnu. Kad je koncem godine 1434. došao u dubrovački samostan fra Jakov de Piacenza kao generalov vikar za taj samostan, uprava Dubrovačke Rrepublike bila je vrlo zadovoljna njime. Ali se ubrzo razočarala zbog njegove, njima neshvatljive, strogosti. On je najprije iz dubrovačkog samostana istjerao tri člana Bosanske vikarije, koja su u onom samostanu na opće zadovoljstvo građana dugo godina uspješno djelovali. Osim toga nije primao nijednoga člana Bosanske vikarije koji bi se u prolazu svratio u onaj samostan. Pače nije primao ni one članove Bosanske vikarije koji su živjeli u samostanima koje je Bosanska vikarija imala na području Dubrovačke Republike (Ston, Slano, Ombla i Konavli) i koji su se od osnutka izdržavali pretežno milostinjom koju su skupljali u gradu, budući da su bili među siromašnim svijetom. Neki redovnici tih samostana dolazili bi u zakazano vrijeme u grad i skupljali milostinju za svoje samostane. Za vrijeme toga skupljanja milostinje odsjedali bi u samostanu u Dubrovniku i iz njega išli u prošnju po gradu.

Fra Jakov de Piacenza nije htio primati ni one franjevce koji su dolazili iz tih bosanskih samostana na području Dubrovačke Republike, da bi tražili milostinju u gradu, pa su oni odsijedali u prijateljskim kućama u gradu. To je bilo neshvatljivo upravi Republike, pa su vikaru prigovorili da je to nebratski postupak, a vikar im je odgovorio da to mora činiti po naredbi generala. Stoga se uprava Republike obratila na generala, moleći ga da se tako ubuduće ne postupa s onim fratrima nego da ih se prima kao do sada.[24]

---

[22] Cfr. nota 12.

[23] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 148—149 n. 733; 166 n. 769. Kad je fra Francesco de Agropolo pisao Nikoli V. (1447.—1455.) o stanju Bosanske vikarije ne spominje te posjede samostana u Jajcu (L. THALLOCZY, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, München 1914, 411—412 n. 75).

[24] B. RODE, *Documenti*, 59—60 n. 32; 62—63 n. 35; 63—64 n. 36.

Sličan nalog general je dao i senjskom samostanu, u kojem su našli sklonište neki fratri koje je fra Jakov Markijski istjerao iz Bosanske vikarije, da se ne primaju bosanski fratri koji bježe iz Vikarije i da se oni koji se ondje nalaze istjeraju. Kad je senjski gvardijan dobio taj nalog, ni on nije htio primati bosanske fratre koji su dolazili kupiti milostinju, izgnani od fra Jakova Markijskog. Pače nije htio primiti ni njega kada je došao u senjski samostan, niti mu je dopustio propovijedati u samostanskoj crkvi.[25]

c) Pokušaj osnivanja nove vikarije u Dalmaciji

Krajem XIV. i početkom XV. stoljeća u Franjevačkom redu nastale su dvije vidljive struje u opsluživanju franjevačkog siromaštva. Pojavili su se redovnici koji su tražili da što vjernije i što strožije opslužuju franjevačko pravilo. Ovima se dopuštalo da žive u zasebnim samostanima, a kad je bilo više takvih samostana u provinciji, provincijal bi imenovao nekoga redovnika da te samostane nadgleda i o njima vodi brigu. Tako su u pojedinim provincijama nastala vikarije, koje su bile sastavljene od samostana koji su strogo opsluživali franjevačko pravilo.[26]

U Dalmatinskoj franjevačkoj provinciji bilo je onih koji su strogo opsluživali pravilo. Zvali su se opservanti, kao u Italiji, ali nisu imali svoje vikarije. U vrijeme kad je bosanski vikar bio fra Jakov Markijski, počeli su raditi na osnivanju prave vikarije. Nastojali su odcjepiti od Bosanske vikarije samostane na području Dalmatinske provincije i zajedno s njima osnovati novu vikariju, koja bi bila ovisna o dalmatinskom provincijalu. Kad je to saznao fra Jakov Markijski, obratio se izravno papi Eugenu IV. i zamolio da to on svojom vlašću zabrani. Franjevački samostani u Bosni bili su siromašni, svaki dan izloženi turskim napadajima i ne bi mogli izdržati bez pomoći izvana. Papa je, na temelju molbe koju je dobio od fra Jakova Markijskog, 11. lipnja 1437., pismom *Ad ea*, strogo zabranio da itko u tom smislu što radi.[27]

d) Daljnje djelovanje

Fra Jakov je ubrzo, nakon što je započeo dužnost bosanskog vikara, uvidio poteškoće te službe. S najboljom namjerom htio je promijeniti u životu bosanskih franjevaca ono što je smatrao da nije dobro ili bar da bi moglo biti bolje. Ali u nekim stvarima nije nailazio na odaziv kakav je očekivao, jer su ga mjesni franjevci smatrali nevještim u njihovim prilikama i donekle nerazboritim u svojim odredbama. U takvim okolnostima osjetio se nedoraslim službi i zamolio generala Reda da ga oslobodi službe i dopustio mu da ide u Češku propovijedati protiv husita. General mu je odgovorio da bi to bilo nemoguće u

---

[25] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 168—169 n. 775.

[26] H. HOLZAPFEL, *Manuale historiae Ordinis Fratrum Minorum,* Friburgi 1909, 71—120.

[27] E. FERMENDŽIN, *Actae Bosnae,* 160 n. 757; cfr. *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, 130 n. 281.

onom času, jer prije mora posjetiti sve fratre i zavesti red u Vikariji.[28] Nakon toga generalova odgovora fra Jakov je nastavio vršiti svoju službu vikara: obilazio je samostane, razgovarao s redovnicima o njihovim redovničkim pitanjima, o njihovu radu i poteškoćama. Po svoj prilici i sam je propovijedao bilo vjernom narodu bilo tzv. bogumilima, koji su u tadanjem bosanskom društvu bili jaki. Po nekim legendama, kraljeva je žena htjela otrovati fra Jakova, ali to je samo izmišljotina.[29] Fra Jakov je proučavao nauku bogumila i ostavio napisano jedno djelo *Dialogus contra hereticos bosnenses,* ali to nam se djelo nije sačuvalo.[30]

Krajem godine 1435. fra Jakov je, obilazeći franjevačke samostane i postaje, bio iznad rijeke Save, u tadanjem Mađarskom Kraljevstvu. Iako ti samostani nisu bili u granicama Bosanskog Kraljevstva, pripadali su Bosanskoj vikariji. Kad je kralj Sigismund doznao da se fra Jakov nalazi u Mađarskoj, pisao mu je da su k njemu došli neki Česi, husiti da s njim rasprave vjerska pitanja koja su tada držala u napetosti češku javnost. Kralj je mislio da je fra Jakov najpogodnija osoba da to s Česima raspravi. Kako pak kralj Sigismund nije sigurno znao gdje se zapravo fra Jakov nalazi, pisao je 3. prosinca 1435. biskupima u Pečuhu i Đakovu, da potraže gdje se fra Jakov nalazi, i onaj na čijem području bude neka ga dovede u Tatu.[31]

Kad je fra Jakov završio raspravu s Česima, nastavio je svoj propovijedački rad ne samo u franjevačkim crkvama nego također u crkvama svjetovnih svećenika, kao u Transilvaniji[32] i u biskupiji Chanad.[33]

U kolovozu godine 1436. fra Jakov je dobio novi poticaj da nastavi svoj propovjednički rad u Mađarskoj: papa Eugen IV. imenovao ga je 22. kolovoza inkvizitorom u čitavoj Mađarskoj i Austriji.[34] U isto vrijeme papa je dao njemu i njegovim pratiocima velike povlastice za odrešivanje grijeha pridržanih Svetoj Stolici i biskupima.[35] Uz to mu je dao dozvolu da može osnovati 2 samostana u Češkoj, 3 u Mađarskoj i 3 u Austriji.[36]

---

[28] "Quod autem te alienum ab illo honore, pro nunc mihi ullo modo videtur, cum vero vicariam visitaveris et pro tempore ordinem bonum posueris, tibi dabo licentim eundi in Boemiam, sed ante (omnia) propter Dominum attendas ad hoc bonum, quod revera maximum est et quod omnes mecum summe in Domino comendant; quod fratres quos invises tibi obediant, volo et ita in litteris declaro" (*Ibidem,* 149 n. 733).

[29] D. LASIĆ, *De vita et operibus S. Jacobi de Marchia,* Falconara M. 1974, 136—137.

[30] D. MANDIĆ, *Bosna i Hercegovina,* II, 32—33.

[31] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 148 n. 732.

[32] *Ibidem,* 151—737.

[33] *Ibidem,* 153 n. 740.

[34] *Annales Minorum* an. 1436 n. 3 n. 741; *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, Ad Claras Aquas / Quaracchi 1929, 114 n. 246.

[35] *Annales Minorum* an. 1436 n. 4 (vol. X, 314); *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, 116 n. 249.

[36] *Annales Minorum,* an. 14 (vol. X, 318—319); E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 154 n. 743; *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, 115 n. 248.

Te povlastice fra Jakov je osobno tražio i dobio. Kad je zatražio te povlastice za svoje misionarsko djelovanje, poradio je da i Bosanska vikarija bude što sposobnija u svom djelovanju. Na njegov zahtjev papa je potvrdio sve prijašnje povlastice, koje su pape do tada dali bosanskim franjevcima.[37] Dozvolio je također da se bosanski klerici mogu rediti u 22 godini života.[38] Dopustio je da bosanski misionari mogu propovijedati u svim župama na području Vikarije, ako na to pristaju župnici.[39]

Dobivši spomenuta Papina ovlaštenja, fra Jakov je s više oduševljenja pobijao kriva mišljenja i pokazivao prave putove kršćanskog življenja. Javio se nekim biskupima koji su ga pozvali u svoje biskupije da bi ondje djelovao kao propovjednik, ispovjednik i inkvizitor.[40]

O Duhovima (19. svibnja) 1437. držao se generalni kapitul Franjevačkog reda. Na njemu je bio prisutan i fra Jakov. Nakon kapitula svratio je u Bolonju, gdje mu je Eugen IV. 11. lipnja, pismom *Personam tuam*, dozvolio izabrati podređene inkvizitore koji će ga pomagati u njegovu inkvizitorskom radu. Tim pismom ga potvrđuje kao inkvizitora i nakon što prestane biti vikar Bosanske vikarije.[41]

Isti dan papa je podjelio kustodima i vikaru Bosanske vikarije da mogu blagoslivljati korporale, misna odjela i kaleže.[42]

U prvoj polovici god. 1438. fra Jakov djeluje opet kao inkvizitor, gdje je po svjedočanstvima nekih biskupa postigao zamjeran uspjeh, ali je u nekim krajevima imao i poteškoća. Tako ga je, među ostalim, Šimun arhiđakon Pečuhske biskupije proglasio izopćenim.[43]

Fra Jakov Markijski prestaje biti bosanski vikar

U proljeće god. 1438. završavalo se trogodište fra Jakovljeve službe kao bosanskog vikara. Po konstitucijama Reda, general je morao za tu prigodu poslati vizitatora da posjeti samostane i redovnike i o svemu izvjesti generala. Po povlasticu koju su bosanski franjevci dobili 30. travnja 1434., oni su sami imali izabrati novog vikara, a general ga je trebao potvrditi. General, koji je na saboru pristao na tu povlasticu, imenujući ili potvrđujući vikara god.1435. tražio

---

[37] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 154—155 n. 744; *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. III, 948 n. 65.

[38] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 155 n. 745; *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. III, 948 n. 68.

[39] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 154—155 n. 742; *Bullarium Franciscanum* n. s. III 948 n. 65.

[40] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 153 n. 740.

[41] *Annales Minorum* an. 1437 n. 13 (vol. XI, 7—8); *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, 134 n. 291.

[42] Cfr. D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 99—100.

[43] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae*, 165 n. 768.

je da se bosanski franjevci odreknu te povlastice.[44] Jesu li to oni učinili, nije jasno. Svakako, fra Jakova je u određeno vrijeme naslijedio Fra Ivan de Vaya, koji je god. 1441. navršio tri godine službe.[45]

Nešto prije završetka službe fra Jakov je htio riješiti pitanje fratara koje je istjerao iz Bosanske vikarije na početku svoje službe vikara. Nalazili su se u samostanu u Senju. Taj je samostan pripadao Provinciji Dalmaciji. Bio je na području knezova Frankopana, koji su cjenili franjevce, a posebno one iz Bosanske vikarije, kojima su nekoliko godina ranije darovali samostan na Trsatu.[46] Fra Jakov je došao na samostanska vrata, ali ga nisu pustili u samostan.[47]

U listopadu 1438. fra Jakov je bio u Italiji. Prošao je blizu Ferrare idući u Bolonju, gdje je mislio naći generala i izvijestiti ga o stanju u Bosanskoj vikariji. U Ferrari se nalazio papa Eugen IV. zbog koncila. Kad je čuo da je fra Jakov prošao kraj Ferrare, pisao mu je 15. listopada 1438. da bez odgađanja dođe k njemu.[48] Po svojoj prilici fra Jakov je htio napustiti svoju službu inkvizitora u Mađarskoj. Samo na izričitu želju Papinu ponovno se vratio. Papa mu je dao još nekoliko povlastica da bude sigurniji u svojoj službi. Među ostalim povlasticama dao mu je i povlasticu da ga nitko ne može izopćiti iz Crkve.[49]

SOMMARIO

Nel 1432 il Padre Generale doveva visitare canonicamente la Vicaria della Bosnia. Siccome proprio all' inizio di quell'anno si trovava a Dubrovnik (Ragusa) Fra Giacomo della Marca, il P. Generale lo incaricò di fare quella visita e introdurre nella Vicaria le riforme richieste dalle Costituzioni generali del 1430.

Fra Giacomo si ricò in Bosnia e visitando la Vicaria richiese alcune riforme, che per i frati costituivano certe difficoltà.

Nel 1435 Fra Giacomo era di nuovo nominato visitatore della stessa Vicaria e dopo la visita rimase come vicario, alla richiesta dei frati presentata al P. Generale. Questa volta Fra Giacomo con più autorità potè introdurre quelle riforme volute già tre anni prima. Dalla lettera del P. Generale possiamo sapere di che riforme si trattava: 1) alcuni frati con permesso del P. Generale si trovavano fuori convento, presso i vescovi o altri prelati, principi o conti; 2) i frati celebravano la messa qualche volta anche davanti alla gente di dubbia

---

[44] *Ibidem,* 149 n. 733.

[45] Cfr. D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna,* 109—111.

[46] E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* 134—135 n. 697.

[47] *Ibidem,* 168—169 n. 775.

[48] *Bullarium Franciscanum,* n. s. vol. I, 181 n. 391.

[49] *Annales Minorum* an. 1438 n. 17 (vol. XI, 42—43); *Bullarium Franciscanum* n. s. vol. I, 185 n. 398.

fede; 3) il convento di Jajce aveva alcune possessioni che i frati sfruttavano, queste possessioni bisognava abbandonare. Specialmente a questa richiesta si opposero alcuni frati, che Fra Giacomo semplicemente cacciò dalla Vicaria: alcuni si recarono dal vescovo di Varadino, già vicario della Vicaria di Bosnia, altri al convento di Senj; 4) non avendo elemosine sufficienti in Bosnia, i frati si recavano cercarle in Dalmazia e Dubrovnik.

L'ufficio di Fra Giacomo durò tre anni, durante i quali tentò di dare un nuovo assetto alla Vicaria. Alcune cose poteva facilmente fare, invece le altre, imposte dalle condizioni e dalla storia, continuarono ad esistere anche dopo il suo vicariato.